

Gjestekommentar i Dagens Næringsliv, 23/12 2005

Av Hilde C. Bjørnland, Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo

For lite kunnskap om finanspolitikken

Det sies at de gode konjunktorene vi har hatt de siste par årene kan tilskrives en ekspansiv penge- og finanspolitikk. Men vet vi egentlig hvordan finanspolitikken virker?

Etter at regjeringen i 2001 fastsatte et inflasjonsmål for pengepolitikken i Norge, har renten vært det sentrale virkemiddelet. Dens effekt på økonomien har vært heftig studert og debattert innen academia og sentralbanker, for ikke å snakke om i pressen.

Langt mindre fokus har finanspolitikken fått. Riktignok er det stor interesse rundt den årlige budsjettframleggelsen (samt revidert), men det er spørsmålet om budsjettet er så ekspansivt (utover handlingsreglen) at det vil føre til renteøkning fra Norges Bank som vies størst oppmerksomhet. I hvertfall i pressen. Valgkampen denne høsten var i stor grad også påvirket av dette, og det fantes knapt nok en politiker som uttalte seg om økonomisk politikk som ikke nevnte at de ville føre en ansvarlig budsjettpolitikk som ikke bidro til å presse rente (og valutakurs).

Nå er det imidlertid tungt forankret i forskrifter at finanspolitikken skal, sammen med pengepolitikken, bidra til en stabil økonomisk utvikling som kan opprettholdes over tid. Troen på finanspolitikken som stabiliseringsverktøy har også lange historiske tradisjoner og i Statistisk sentralbyrås siste konjunkturrapport, som ble lagt frem forrige uke, kunne man lese at den siste konjunkturoppgangen i stor grad har vært drevet fram av ekspansiv penge- og finanspolitikk (samt økte oljeinvesteringer).

At budsjettpolitikken, ved å styre fellesskapets midler, har velferdseffekter er det liten tvil om. Men i hvilken grad den kan brukes til å styre konjunktursvingningene er langt mer usikkert. Økonomisk teori gir oss heller ingen entydig konklusjon. Mens standard Keynesiansk teori postulerer at økt offentlig kjøp (eller reduksjon i netto skatter) vil, alt annet likt, øke produksjon, husholdningenes inntekt og konsum, sier nye realkonjunkturmodeller at privat konsum vil endre seg lite. Begrunnelsen er at aktørene har forventninger om fremtiden, slik at de gjennomskuer at økt offentlig kjøp i dag må finansieres av økte skatter i morgen. Det blir dermed ikke rasjonelt å øke privat konsum som følge av økt offentlig konsum, og effekten på samlet produksjon blir dermed også liten.

Nå skulle man tro at med så store konkurrerende teorier ville man finne mange empiriske studier som prøver å skille mellom disse. Det er imidlertid påfallende få analyser på området. Tradisjonelle studier som har funnet støtte for det Keynesianske synet har i stor grad vært kontrafaktiske. Da lager man seg en alternativ historie som er basert på en rekke forutsetninger om fraværet av finanspolitikken, og sammenligner dette med faktisk forløp. Det er imidlertid ikke slik at man i økonomisk teori har et klart kontrafaktisk alternativ som gjør at man kan studere finanspolitiske effekter på denne måten. Nyere

studier som finner støtte for realkonjunkturmodellene er på den annen side i større grad knyttet opp mot teori, men kompleksiteten av å modellere folks forventinger kan gå på bekostning av at modellene blir mindre virkelighetsnære og dermed ikke føyer data så bra.

I den senere tid har det imidlertid vært gjennomført noen empiriske studier som bruker små økonometriske modeller som er både teorikonsistente og føyer data rimelig bra. Studier av Blanchard og Perotti publisert i 2002 og Perotti i 2004 har vært banebrytende. Mens Blanchard og Perotti (2002) finner noe støtte for Keynesianske effekter av offentlig konsum i USA, finner Perotti (2004) ved å se på flere OECD land at disse effektene er mye mindre. Begge studiene finner imidlertid at effektene har blitt noe mindre over tid, slik at det å føre en motkonjunkturpolitikk på 1990-tallet har blitt mindre effektivt enn f.eks. på 1950- og 1960-tallet.

I Norge må man lete lenge etter slike studier. Interessant i den sammenheng er derfor en masteroppgave som nylig er gjort ved Universitetet i Oslo av Kathrine Lund. Her anvender hun Blanchard og Perottis modell på norsk økonomi. I denne finner hun at effektene på samlet produksjon og privat konsum av økte offentlige utgifter (eller reduserte skatter) er små. De er positive, men ikke på langt nær så store som de Keynesianske modellene predikerer. I så tilfelle er hennes resultater i tråd med hva Perotti har funnet for andre OECD land.

Før vi kan trekke noen viktige konklusjoner må det imidlertid nye analyser og forskning til for å belyse mange av Norges særegenheter (les betydning av oljeformuen). Mer detaljerte analyser er også påkrevd for å studere de forskjellige komponentene av offentlig konsum. Dette er viktig ikke bare når man setter sammen budsjettene, men også for at Norges Bank skal kunne føre en effektiv pengepolitikk. I mellomtiden ønsker jeg alle en god jul.